

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการครองเรือน
ในเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่
AN APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLE FOR FAMILY LIFE IN
KHAM YAI SUB-DISTRICT MUNICIPALITY

¹กมนพร คุณภาที, ²ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ และ ³พระครูธีรธรรมบัณฑิต

¹Kamonporn Khunpharthee, ²Thipphavit Saichart
and ³Phrakru Theerathamabundit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Kamonporn_Khun_19@Gmail.com

Received: May 18, 2023; **Revised:** July 28, 2023; **Accepted:** August 12, 2023

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการครองเรือน 2) เพื่อศึกษาสภาพการครองเรือนของประชาชนเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมการครองเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การครองเรือนในเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี จำเป็นต้องนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่ หลักธรรมเรื่องสมชีวิธรรม ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ 1) สมสัทธา มีศรัทธาเสมอกัน 2) สมสีลา มีศีลเสมอกัน 3) สมจาคา มีการบริจาคมีการเสียสละเสมอกัน 4) สมปัญญา มีปัญญาเสมอกัน สภาพและปัญหาการครองเรือนในเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ในปัจจุบันเผชิญกับสภาวะการณ์ เปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโคโรนา

¹ นิสิต, หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

² อาจารย์ ดร. หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

2019 ทำให้ผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติสุขของครอบครัว ด้วยการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังจะเห็นได้ว่าครอบครัวไทยมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และสมาชิกในครอบครัวมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไป ประเภทของครอบครัวไทย จะประกอบได้ด้วย 1) ครอบครัวเนื้อแท้หรือครอบครัวพื้นฐาน 2) ครอบครัวขยายหรือครอบครัวร่วม 3) ครอบครัวซ้อน 4) ครอบครัวสสาร จากการมีสมาชิกภายในครอบครัวจำนวนมาก ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ ญาติพี่น้องของคู่สมรส อาจจะทำให้คู่สมรสต้องเผชิญกับปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ เกี่ยวกับบุคคลภายในครอบครัวได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงและความเป็นปกติสุขของครอบครัวได้

คำสำคัญ : การประยุกต์, หลักพุทธธรรม, การครองเรือน, เทศบาลตำบลขามใหญ่

Abstract

This thesis titled has 3 objectives as follows: to study the Buddhist principles related to house ownership 2) To study the living conditions of people in Kham Yai Subdistrict Municipality. Mueang Ubon Ratchathani District Ubon Ratchathani Province 3) To study the application of the Buddha Dharma principles in household living of the people in Kham Yai Subdistrict Municipality. Mueang Ubon Ratchathani District Ubon Ratchathani Province. The research findings were as the followings: Living in the municipal area of Tambon Kham Yai, Tambon Kha Yai, Amphoe Mueang Ubon Ratchathani Ubon Ratchathani Province It is necessary to apply the principles in Buddhism to be applied in daily life, including There are four things in total: 1) Somsatha: equal in faith; 2) Somsila: equal in morality; 3) Samjaga: equal donation and sacrifice; 4) Sampanya: equal wisdom. Conditions and problems of living in the municipal area of Kham Yai sub-district, Kha Yai sub-district, Mueang Ubon Ratchathani district. Ubon Ratchathani Province Currently faced with the situation changes as a result of factors within the family and environmental factors in the community, society and environment by economic conditions which change according to globalization advancement of modern technology and the situation of the epidemic of the Coronavirus Disease 2019 has affected the family's normal lifestyle patterns. with changes from the original As can be seen that Thai families have more diverse characteristics. and family members have different lifestyles Types of Thai families will also include 1) Intrinsic family or basic family 2) Extended family or joint family 3) Complex family 4) Substantive family from having many family members Including parents, relatives of the spouse. May cause spouses to face various conflicts. about people within the family These things may affect the stability and well-being of the family.

Keyword: An Application, Buddhist Principles, Family life, Kham Yai Sub-District Municipality

บทนำ

การมีคู่ครองนั้น ถือกันว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งครั้งหนึ่งในชีวิตของบุคคล เป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทำให้เกิดฐานะและหน้าที่อย่างใหม่คือ ฐานะแห่งสามีและฐานะแห่งภรรยา พร้อมทั้งหน้าที่ซึ่งผูกพันอยู่กับฐานะทั้งสองนั้น อันเกิดจากความสัมพันธ์ และความรับผิดชอบต่อกัน ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบนี้ มิใช่จำกัดอยู่เพียงในระหว่างคู่สามีและภรรยาเท่านั้น แต่ยังขยายออกไปถึงบุคคลและทรัพย์สินเป็นต้น อันมีมาแต่เดิมของแต่ละฝ่ายอีกด้วย เช่น บิดา มารดา เครือญาติและมิตรสหายของคู่ครองเป็นต้น ทำให้เกิดผลอีกอย่างหนึ่งคือ การสมรสนี้เท่ากับเป็นวิธีเพิ่มพูนจำนวนญาติมิตรและทรัพย์สินต่างๆ ให้มากมายกว้างขวางขึ้นเป็นทวีคูณ อย่างไรก็ตามเมื่อคู่สมรสรู้จักรับผิดชอบและรู้จักปฏิบัติภาระหน้าที่ของตนตามความรับผิดชอบนั้นให้ถูกต้องด้วยดี ด้วยเหตุนี้คู่สมรสที่ปรารถนาความสุข และความเจริญก้าวหน้าทั้งของตนเองของคู่ครอง และชีวิตการครองเรือน จึงต้องเตรียมตัวเตรียมใจ ให้ตระหนักในฐานะภาระและ หน้าที่ต่างๆ ที่ตนจะต้องกระทำในชีวิตครอบครัวไว้ให้พร้อม เพื่อทำชีวิตการครองเรือนของตนให้เป็น ความอยู่ร่วมกันด้วยความสุข บังเกิดประโยชน์ ส่งเสริมคุณค่าแห่งชีวิตของกันและกันและทำให้การที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ ทั้งหลาย กลายเป็นคุณประโยชน์ เป็นความดี ความเจริญออก งามแห่งชีวิตทุกชีวิตที่ตนนั้นได้เข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับทั่วถึงกันทั้งหมด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555:2-4)

พระพุทธองค์ทรงตรัสเรื่องการอยู่ร่วมกันไว้ว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเสด็จทางไกลระหว่างเมืองมธุรากับเมืองเวรัญชา คหบดีและคหปตานีเป็นจำนวนมากก็ได้เดินทางไกลระหว่างเมือง มธุรากับเมืองเวรัญชา สมัยนั้นพระผู้มีพระภาคเสด็จลงข้างทางประทับนั่งที่โคนต้นไม้ต้นหนึ่ง คหบดี และคหปตานีเหล่านั้นได้เห็นพระผู้มีพระภาคประทับนั่งที่โคนต้นไม้ต้นหนึ่ง จึงพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มี พระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับคหบดี และคหปตานี เหล่านั้นดังนี้ว่าคหบดีและคหปตานี การอยู่ร่วมกัน 4 ประการนี้ ภิกษุทั้งหลาย การอยู่ร่วมกัน 4 ประการนี้ การอยู่ร่วมกัน 4 ประการ อะไรบ้าง คือ 1) สามีผิอยู่ร่วมกับภรรยา 2) สามีผิอยู่ร่วมกับภรรยาเทวดา 3) สามีเทวดาอยู่ร่วมกับภรรยา 4) สามีเทวดาอยู่ร่วมกับภรรยาเทวดา สามีผิอยู่ร่วมกับภรรยา เป็นอย่างไร คือ สามีในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติ ผิดในกาม พุดเท็จ เสพของมีนเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นผู้ทุศีล มีธรรมเลวทราม มีใจถูกความตระหนี่อันเป็นมลทินครอบงำ ค่าและติเตียนสมณะพราหมณ์อยู่ครองเรือน แม้ภรรยาของเขาก็เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกามพุดเท็จ เสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอัน เป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นผู้ทุศีลมีธรรมเลวทราม มีใจถูกความตระหนี่อันเป็นมลทินครอบงำ ค่าและติเตียนสมณะพราหมณ์ อยู่ครองเรือน สามีผิอยู่ร่วมกับภรรยา เป็นอย่างนี้แล

ทางพระพุทธศาสนานั้นพบว่ามนุษย์ทั้งชายและหญิงนั้น ล้วนมีองค์ประกอบความเป็นมนุษย์อยู่ 2 ประการ คือ กายและจิตรวมกันจึงเป็นชีวิตขึ้นมาได้และเมื่อมีชีวิตมนุษย์ก็มิได้อยู่เพียงลำพังแต่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม ดังนั้น มนุษย์เกิดมาจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งในเรื่องชีวิตและสังคม เมื่อกล่าวถึงเรื่องความรัก พระพุทธศาสนายอมรับว่าความรักเป็นบ่อเกิดของสถาบันครอบครัวและเป็นการขยายขอบเขตของสังคมให้มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น หรือเห็นความรักเป็น

เรื่องของชาวโลก ซึ่งพระพุทธศาสนาเห็นความรักของชาวโลกนั้นเกิดมาจากสาเหตุหลัก 2 ประการ คือ (1) เกิดมาจากบุญกรรมหรือกรรมเก่าในอดีตชาติที่คนสองคนอธิษฐานมาร่วมกัน ซึ่งเหตุจะได้เกิด มาอยู่ร่วมกันกันอีกครั้งจะต้องมีปฏิปทาเหมือนกันมา มีสัทธาสัมปทาเป็นต้นและ (2) เกิดมาจากความใกล้ชิดสนิทสนมกันในปัจจุบันชาตินี้ นอกจากนี้ยังมีทรรชนะว่าความรักของมนุษย์ยังมีอีกหลาย ประการ คือ (1) ความรักเกิดเพราะความรัก (2) ความชังเกิดเพราะความรัก (3) ความรักเกิดเพราะความชัง (4) ความชังเกิดเพราะความชัง ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบของความรักที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือทำให้เกิดขึ้นได้การอยู่ครองเรือนของคู่สมรสนั้น เป็นการร่วมกันนำชีวิตทั้งสองคน ผ่านเหตุการณ์ทั้งที่ดี และร้ายไปด้วยกัน เป็นชีวิตที่ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยกัน ดังนั้นจึงถือว่าทั้งสองฝ่ายเป็นเพื่อนหรือเป็นสหายกัน และเป็นเพื่อนที่ยิ่งกว่าเพื่อนใดๆ เพราะร่วมรู้เห็นเหตุการณ์ร่วมรับสุขทุกข์มาพร้อมกัน มากกว่าเพื่อนอื่นๆ โดยความหมายว่าเป็นคู่ร่วมสุขร่วมทุกข์ พระพุทธองค์ทรงตรัสแสดงว่า สมชีวิตรม 4 ประการนี้ จะเป็นสาเหตุให้คู่สามีภรรยา ได้พบกันทั้งชาตินี้และชาติหน้าตามความประสงค์ ทั้งสองฝ่ายต้องมีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีจาคะเสมอกัน มีปัญญาเสมอกัน สามีและภรรยาทั้ง 2 ฝ่ายนั้นย่อมได้พบกันทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ความสมและเสมอกันของคู่ครองตามหลักสมชีวิตรม 4 ประการนี้ มีความสำคัญอย่างมาก เพราะบุคคลทั้งสองมามีชีวิตอยู่ร่วมกันจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลเดียวกัน การที่จะมารวมเข้าด้วยกันจึง ต้องอาศัยความประสานกลมกลืนกันอย่างเหมาะสมตามหลักธรรมที่กล่าวมา สมชีวิตรม 4 ประการนั้น คือ

1) สมสัทธา มีศรัทธาสมกัน เคารพนับถือในลัทธิศาสนา สิ่งเคารพบูชา แนวความคิด ความเชื่อถือ หรือหลักการต่าง ๆ ตลอดจนแนวความสนใจอย่างเดียวกัน หนักแน่นเสมอกัน หรือปรับ เข้าหากัน ลงกันได้

2) สมศีลา มีศีลสมกัน มีความประพฤติ ศีลธรรม จรรยา มารยาท พื้นฐานการอบรม พอเหมาะสมสอดคล้อง ไปกันได้

3) สมจาคา มีจาคะสมกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความโอบอ้อมอารี ความมีใจกว้าง ความเสียสละ ความพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นพอกลมกลืนกัน ไม่ขัดแย้งบีบคั้นกัน

4) สมปัญญา มีปัญญาสมกัน รู้เหตุรู้ผล เข้าใจกัน อย่างน้อยพูดกันรู้เรื่อง” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559:183)

สาเหตุและสภาพปัญหาการครองเรือนในสังคมไทยปัจจุบัน มาจากความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรง เนื่องจากการครองรักของคู่สมรส ที่มักเกิดความขัดแย้ง ทางด้านความคิด และการกระทำที่ไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่พร้อม ในการใช้ชีวิตคู่ ร่วมกัน ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ลักษณะนิสัยส่วนตัว ขาดความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความขัดแย้งจนนำไปสู่การ แยกปัญหาด้วยการหย่าร้างในที่สุด การหย่าร้างจึงเป็นการสิ้นสุด ความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่เคยผูกพันใกล้ชิด กัน เพราะรู้สึกหมดความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่ดีของอีกฝ่าย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของ ครอบครัวไทยที่เพิ่มสูงขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประยุกต์การใช้หลักพุทธธรรมกับการครองเรือนในเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่ เพื่อเสนอแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้งและการหย่าร้างในครอบครัว อันจะทำให้สถาบันครอบครัวเกิดความมั่นคงและสามารถ

อำนวยความสะดวกให้แก่คู่สมรสในการสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์ต่อไป และเนื่องจากยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาหลักพุทธธรรมประเภทนี้ในเทศบาลตำบลขามใหญ่ ผู้วิจัยจึงมองเห็นสภาพปัญหาและปรากฏการณ์ของกรณีเรื่องดังกล่าวนี้ ดังนั้นจึงมีความสนใจต้องการศึกษาหลักธรรมที่จะช่วยแก้ไขปัญหามา และเพื่อจะนำประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้ไปเผยแพร่แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และเสนอแนวทางการแก้ไขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับเรื่องการครองเรือน
2. เพื่อศึกษาสภาพการครองเรือนของประชาชนเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมการครองเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยคุณภาพเชิงพื้นที่ (Field Qualitative Research) และศึกษาจากเอกสาร ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน และวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 35 รูป/คน ได้แก่ 1) เจ้าอาวาสวัดในเขตเทศบาลบ้านขาม 5 รูป 2) หัวหน้าครอบครัวในเขตเทศบาลบ้านขาม 12 คน 3) นักวิชาการด้านศาสนา 3 คน 4) นักวิชาการด้านวัฒนธรรม 3 คน 5) นักวิชาการพัฒนาชุมชน 3 คน 6) นักปกครองท้องถิ่น 3 คน และ 7) ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (แบบมีโครงสร้าง) และไม่เป็นทางการ (แบบไม่มีโครงสร้าง) และ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการครองเรือนในเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร เพื่อวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์เนื้อหา เชิงคุณภาพเพื่ออธิบายความให้เห็นข้อเท็จจริง เพื่อตอบโจทย์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียงเขียนเป็นวิทยานิพนธ์แบบพรรณนาเชิงโวหาร ตามโครงสร้างเนื้อหาและนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาเชิงโวหาร

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการครองเรือนในเขตเทศบาลตำบล ขามใหญ่ สรุปผล ดังนี้

1. หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามาเบื้องต้นนั้น พอสรุปได้ว่าเป็นธรรมที่จะทำให้คู่สมรส ครองรักกันได้อย่างปรองดองกลมกลืน และยาวนาน กล่าวคือ การมีศรัทธาเสมอกัน มีความเชื่อในสิ่งเดียวกัน มีทัศนคติในการมองโลกมองชีวิตไปในทางเดียวกัน ก็จะทำให้เข้าใจกันง่าย ไม่มีความขัดแย้งกัน มีศีลเสมอกัน ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ต้องมีหลักในการประพฤติปฏิบัติตนเรื่องผิดชอบชั่วดีเหมือนกัน มีจาคะเสมอกัน มีเจตนาตากรณา โอบอ้อมอารี เหมือนกัน ชอบเกื้อกูลสนับสนุนญาติพี่น้อง และคนที่ตกทุกข์ได้ยาก ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนตระหนี่ ก็ย่อมเกิดความไม่พอใจทุกครั้งที่มีอีกฝ่ายหนึ่งช่วยเหลือแบ่งปันแก่ผู้อื่น หากอยู่ร่วมกันไปชีวิตย่อมจะมีแต่ความขัดแย้ง ไม่มีความสงบราบรื่น และสุดท้ายมีปัญหาสมกัน ทั้งชายและหญิงต้องมีระดับสติปัญญาใกล้เคียงกัน มีความเฉลียวฉลาดพอกัน ความคิดความอ่านต้องไปกันได้ มีการใช้วิจารณ์ญาณในการมองปัญหาแก้ปัญหาและตัดสินใจ ไปในทิศทางเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงตรัสกับกุลบุตรตามคหบดีและนกุลบุตรตามคหปตานี ถึงสามีและภรรยาปรารถนาที่จะพบกันทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ในสมชีวิสูตร ดังข้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎกความว่า คหบดีและคหปตานี ถ้าสามีและภรรยาทั้ง 2 ฝ่ายหวังจะพบกันทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ทั้งฝ่ายพัวมีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีจาคะเสมอกัน มีปัญญาเสมอกัน สามีและภรรยาทั้ง 2 ฝ่ายนั้นย่อได้พบกันทั้งในชาตินี้และชาติหน้า สามีและภรรยาทั้ง 2 ฝ่าย เป็นผู้ที่มีศรัทธา รู้ความประสงค์ของผู้ขอสารวมระวางดำเนินชีวิตโดยธรรม เจริญคำไพเราะอ่อนหวานต่อกัน มีความเจริญรุ่งเรืองมีความสุข มีความประพฤติเสมอกันทั้ง 2 ฝ่ายรักใคร่ไม่คิดร้ายต่อกัน ทั้ง 2 ฝ่าย ประพฤติธรรมในโลกนี้ มีศีลและวัตรเสมอกัน เสวยอารมณ์ที่น่ายินดีใคร่ยอมเพเลิดเพลิน บันเทิงใจในชั้น เทวโลก

2. สภาพและปัญหาการครองเรือนในสังคมไทย ครอบครัวไทยในปัจจุบันเผชิญกับสภาพการณ์ เปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปจะเห็นได้ว่า ครอบครัวไทยมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้นและสมาชิกในครอบครัวมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปประเภทของครอบครัวไทย มีลักษณะดังนี้ คือ 1) ครอบครัวเนื้อแท้หรือครอบครัวพื้นฐาน 2) ครอบครัวขยายหรือครอบครัวร่วม 3) ครอบครัวซ้อน 4) ครอบครัวสสารจากการมีสมาชิกภายในครอบครัวจำนวนมาก ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ ญาติพี่น้องของคู่สมรส อาจจะทำให้คู่สมรสต้องเผชิญกับปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ เกี่ยวกับบุคคลภายในครอบครัวได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความความสุขของครอบครัวได้

3. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวอาจแยกกล่าวได้เป็น 4 ลักษณะคือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่กับเด็ก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพี่น้อง 4) ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นๆ ภายในครอบครัว สภาพของปัญหา

ความขัดแย้งในครอบครัวไทยเมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นบรรพชิตหรือฆราวาสย่อมจะต้องมีการอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่สนิทสนมกันนั้นก็เป็นเรื่องยาก จึงจำเป็นต้องศึกษาหาสาเหตุของปัญหา ในครอบครัวหนึ่งๆ อย่างน้อยเป็นการอยู่ร่วมกันของบุคคล 2 คน ขึ้นไป คือ สามีและภรรยาหรือมากกว่านั้นในบทนี้ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการครองเรือนในสังคมไทย โดยศึกษาลักษณะการครองเรือนในสังคมไทย ปัญหาการครองเรือนในสังคม สาเหตุของปัญหาการครองเรือน ปัญหาของการครองเรือนในอนาคต เพื่อที่จะนำปัญหาต่างๆ มาแก้ไขโดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตต่อไป เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาครอบครัวดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

4. พระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาชีวิตตนเองได้เป็นธรรมชาติด้านเด่นของมนุษย์เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์เดรัจฉานแล้ว มนุษย์เสียเปรียบในเรื่องสัญชาตญาณการเอาตัวรอดในเรื่องการกินอยู่หลับนอนและการเคลื่อนไหว สัตว์เดรัจฉานไม่ได้ฝึก หรือแทบไม่ต้องฝึกก็อยู่รอดได้ส่วนมนุษย์ต้องฝึกหัดเรียนรู้ทุกอย่างจึงจะเป็นได้ แต่ข้อเสียเปรียบของมนุษย์กลับกลายเป็นคุณลักษณะพิเศษของมนุษย์ ซึ่งสัตว์เดรัจฉานไม่มีหรือไม่สามารถเป็นได้กล่าวคือ มนุษย์มีศักยภาพสูงสามารถที่จะฝึกฝนพัฒนาตนได้จนถึงขั้น อริยบุคคลผู้ประเสริฐ เมื่อสมาชิกทุกคนในการครองเรือนได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างความสุขโดยมีความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งแต่ละคนได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนในการครองเรือนตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างดีเต็มความสามารถความเป็นอยู่ และเป็นไปในการครองเรือนก็จะมีมีความสุข มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างแน่นอน เพราะได้ยึดหลักประการการครองเรือนให้ดำรงตั้งมั่นในทางที่ดีทั้ง 2 ทางได้แก่หลักธรรมในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท สรุปผลการวิจัยได้เป็นประเด็นๆ ดังนี้

1) การครองเรือน คือ กลุ่มของบุคคลที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกันทางสายโลหิตมีความใกล้ชิดกัน และอาศัยในที่เดียวกัน การครองเรือนเป็นสถาบันสังคม หมายถึงสถาบันสังคมซึ่ง เกี่ยวข้องกับแบบแผนการสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตรและแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างเพศซึ่ง เป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องตามสังคมนั้นและการครองเรือนมีอยู่หลายประเภท ได้แก่ การครองเรือนที่จัดตามลำดับการก่อตั้งและขนาดของการครองเรือน ได้แก่การครองเรือนเดี่ยว และการครองเรือนขยาย หมายถึงขยายโดยเน้นชายเป็นหลักและขยายโดยเน้นหญิงเป็นหลัก

2) การครองเรือนที่จัดแบ่งประเภทตามการสืบสายโลหิต แบ่งเป็น 2 ประเภทสืบสายโลหิตจากทางฝ่ายบิดาและประเภทสืบสายโลหิตจากทางฝ่ายมารดา

3) การครองเรือนที่จัดแบ่งประเภทตามที่อยู่อาศัยของคู่สมรสจัดแบ่งเป็น 3 ประเภท
 อ การครองเรือนที่อยู่อาศัยกับฝ่ายหญิงการครองเรือนที่อยู่อาศัยกับฝ่ายชายและการครองเรือนที่อยู่อาศัยอยู่เป็นเอกเทศหรือการครองเรือนอิสระ

4) การครองเรือนที่จัดแบ่งตามอำนาจของผู้เป็นหัวหน้าการครองเรือนได้แก่การครองเรือนยกให้ สามีเป็นใหญ่และการครองเรือนที่สามีภรรยามีอำนาจเท่าเทียมกัน

5) การครองเรือนที่จัดแบ่งลักษณะของการสมรสเป็นการจัดแบ่งประเภทของการครองเรือน ตามลักษณะของการร่วมใช้ชีวิตแบบสามีภรรยา แบ่งเป็น 5 คือ การครองเรือนผัวเดียวเมีย

เดียว การครองเรือนหลายฝ่ายหลายเมีย การครองเรือนหนึ่งชายหลายหญิง การครองเรือนหนึ่งหญิงหลายชาย และ การครองเรือนหลายหญิงหลายชาย

การครองเรือนไทยล้วนมีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมความเจริญเติบโตในบุคคลของ บุตรธิดา การให้ความรักความอบอุ่น มั่นคง ปลอดภัย การให้เสรีภาพส่วนบุคคล การแนะนำสั่งสอน การปลูกฝังนิสัยที่เอาใจใส่ในปฏิกิริยาของผู้อื่น การสร้างสันติสุขภายในบ้าน การสร้างความเป็นปึกแผ่น มั่นคงให้แก่การครองเรือนและการสร้างจุดหมายชีวิตและแรงจูงใจซึ่งแสดง ให้เห็นลักษณะการ ครองเรือนไทยได้น่านิยมนกย่องให้ผู้ชายเป็นหัวหน้าการครองเรือนให้ความสำคัญต่อระบบผู้อาวุโสมี ลักษณะเป็นการครองเรือนเดียว โดยมีความผูกพันทางสายโลหิต และเด็กเป็นที่รวมความสนใจของ บุคคลในการครองเรือนเป็นต้น ดังนั้นการครองเรือนจึงเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญยิ่งต่อ การพัฒนาทั้งร่างกาย และจิตใจของมนุษย์เพราะเป็นแหล่งให้กำเนิด ให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน การ ครองเรือนไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากการครองเรือนในอดีตหลายประการ โดยเฉพาะที่ เห็นได้ชัดเจนก็คือขนาดของการครองเรือนลดลงจากที่เคยมี พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาประจำ ชาติเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนคนเริ่มหันหลังให้พระพุทธศาสนา ลืม หลักคำสอนส่งผลกระทบต่อเด็กต่อการครองเรือน ทำให้การครองเรือนอ่อนแอลง เกิดปัญหาความ ขัดแย้งระหว่างสมาชิกในการครองเรือนไทยไม่มีหลักคิดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการครองเรือนในเขตเทศบาลตำบล ขามใหญ่ มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การครองเรือนในเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี จำเป็นต้องนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ได้แก่ หลักธรรมเรื่องสมชิวิธรรม ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ 1) สมสัทธา มี ศรัทธาเสมอกัน 2) สมสีลา มีศีลเสมอกัน 3) สมจาคา มีการบริจาคมมีการเสียสละเสมอกัน 4) สม ปัญญา มีปัญญาเสมอกัน

2. สภาพและปัญหาการครองเรือนในเขตเทศบาลตำบลขามใหญ่ ตำบลขามใหญ่ อำเภอ เมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบันเผชิญกับสภาวะการณ์ เปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมา จากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่และสถานการณ์การ แพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติ สุขของครอบครัว ด้วยการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังจะเห็นได้ว่าครอบครัวไทยมีลักษณะ หลากหลายยิ่งขึ้น และสมาชิกในครอบครัวมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไป ประเภทของครอบครัว ไทย จะประกอบได้ด้วย 1) ครอบครัวเนื้อแท้หรือครอบครัวพื้นฐาน 2) ครอบครัวขยายหรือ ครอบครัวร่วม 3) ครอบครัวซ้อน 4) ครอบครัวสสาร จากการมีสมาชิกภายในครอบครัวจำนวนมาก ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ ญาติพี่น้องของคู่สมรส อาจจะทำให้คู่สมรสต้องเผชิญกับปัญหาข้อขัดแย้ง

ต่างๆ เกี่ยวกับบุคคลภายในครอบครัวได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อความ
ความมั่นคงและความเป็นปกติสุขของครอบครัวได้

3. พระพุทธศาสนาเถรวาท ถือว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนา
ชีวิตตนเองได้เป็นธรรมชาติ จุดเด่นของมนุษย์เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์เดรัจฉานแล้ว มนุษย์
เสียเปรียบในเรื่องสัญชาตญาณการเอาตัวรอดในเรื่องการกิน การอยู่ การหลับนอนและการ
เคลื่อนไหว สัตว์ เดรัจฉานไม่ได้ฝึก หรือแทบไม่ต้องฝึกก็อยู่รอดได้ ส่วนมนุษย์ต้องฝึกหัดเรียนรู้ทุก
อย่างจึงจะเป็นได้ แต่ข้อเสียเปรียบของมนุษย์กลับกลายเป็นคุณลักษณะพิเศษของมนุษย์ ซึ่งสัตว์
เดรัจฉานไม่มีหรือไม่สามารถเป็นได้ กล่าวคือมนุษย์มีศักยภาพสูงสามารถที่จะฝึกฝนพัฒนาตนได้
จนถึงขั้นอริยบุคคล ผู้ประเสริฐเมื่อสมาชิกทุกคนในการครองเรือนได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างความสุข
โดยมีความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งแต่ละคนได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาท
และหน้าที่ของตน ในการครองเรือนตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างดีเต็มความสามารถ และ
เป็นไปในการครองเรือนก็มีความสุข มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรม อันเป็น
เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *คู่สร้างคู่สมชีวิตคู่ในอุดมคติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ผลิธัมม์,
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์
ครั้งที่ 36, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ผลิธัมม์ จำกัด,
พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตฺโต). (2533). *พุทธศาสนากับปรัชญา*. กรุงเทพฯ: บริษัท
อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). *ธรรมานุญชีวิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*.
กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

